

до 2014 года по значениям сводного индекса. Проведено типизацию регионов Украины по уровню развития железнодорожного транспорта. Отмечено, что компактность территории, благоприятные природно-географические условия, значительный потенциал транзитности, высокая транспортная доступность всех регионов, наличие международных транспортных коридоров - главные факторы, обуславливающие развитие железнодорожного транспорта в Украине. Высокий уровень развития железнодорожного транспорта объясняется специализацией областей на внутреннем обслуживании потребностей промышленного производства. Киевская область занимает ведущие позиции в Украине по объемам перевозок пассажиров и подвижностью населения, что объясняется значительной рабочей миграцией жителей в области, большим транзитом населения и тяготением к посещению Киева как столицы Украины из соседних регионов. Запорожье характеризуется высокими значениями по всем исследуемым показателям, в частности по объемам перевозки грузов и пассажиров. Высокий пассажирооборот здесь связан с активными летними миграциями рекреантов на побережье Азовского моря.

Тринадцать областей Украины определяются как регионы со средне интенсивным развитием железнодорожного транспорта. Это преимущественно регионы центральной, юго-западной, южной и северо-восточной Украины. Среди них наиболее обеспеченными транспортной сетью выступают Житомирская, Черновицкая, Тернопольская, Закарпатская и Винницкая области. Значительная плотность железных дорог позволяет этим регионам максимально полно использовать свой транзитный потенциал. Доказано, что практически все регионы Украины, исключая Волынскую, Ровенскую, Черниговскую и Николаевскую области, характеризовались до 2014 года достаточно развитой железнодорожной сетью, средними и высокими показателями объемов перевозки грузов и пассажиров, в значительной подвижности жителей, указывает на максимальное использование транспортного (в том числе транзитного) потенциала каждого из регионов страны.

Ключевые слова: транспорт, железнодорожный транспорт, плотность железнодорожных путей, коэффициент подвижности населения, ранжирование, интегральная оценка, сводный индекс.

Abstract:

Zoe V. Boiko. TYPOLOGY OF THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNITS OF UKRAINE ON THE LEVEL OF RAILWAY DEVELOPMENT UP TO 2014.

The article suggests a method of integral estimation of the level of development of railway transport by the values of the composite index. A typification of the regions of Ukraine according to the level of development of the railway transport has been carried out. It was noted that compactness of the territory, favorable natural and geographical conditions, significant transit potential, high transport accessibility of all regions, availability of international transport corridors are the main factors causing the development of rail transport in Ukraine. The high level of development of rail transport here is due to the specialization of the regions in the domestic servicing of industrial production needs. The Kyiv region occupies leading positions in Ukraine in terms of passenger traffic and mobility of the population, which is explained by the considerable labor migration of residents in the region, by the large transit of the population and by the attraction for visiting Kiev as the capital of Ukraine from neighboring regions. Zaporozhye is characterized by high values for all studied indicators, in particular for the volume of transportation of goods and passengers. High passenger turnover here is associated with active summer migrations of recreants on the coast of the Azov Sea.

Thirteen regions of Ukraine are defined as regions with medium intensive development of railway transport. These are mainly regions of central, south-western, southern and north-eastern Ukraine. Among them, Zhytomyr, Chernivtsi, Ternopil, Zakarpattia and Vinnytsia regions are the most prosperous transport network. Significant density of railways allows these regions to make full use of their transit potential. It has been proved that practically all regions of Ukraine, excluding Volyn, Rivne, Chernigov and Nikolaev regions, were characterized until 2014 by a fairly developed railway network, medium and high rates of transportation of goods and passengers, and considerable mobility of residents, indicates maximum use of transport number of transit) potential of each of the regions of the country.

Key words: transport, railway transport, density of railway tracks, population mobility coefficient, ranking, integral estimation, composite index.

Надійшла 26.10.2017р.

УДК 911.3:314 (477.87)

Михайло КАЧАЙЛО, Мирослава ВЛАХ

ЧИННИКИ І НАПРЯМКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті з'ясовано сутність трансформації розселення; проаналізовано чинники, які визначають трансформаційні процеси системи розселення Закарпатської області: географічне положення, природно-географічні, екологічні, демографічні, етнічні, суспільно-географічні, адміністративно-управлінські. Виявлено головні напрямки трансформації на регіональному рівні: зміна людського потенціалу поселення; зрушення у структурі розселення; функціональне перепрофілювання поселень; розбалансування внутрішньосистемних виробничо-економічних, інфраструктурних, соціальних зв'язків; зниження рівня та якості життя населення; зміна статусу населених пунктів, формування нових адміністративних одиниць – об'єднаних територіальних громад. Визначено шляхи оптимізації системи розселення Закарпатської області.

Ключові слова: система розселення, поселення, трансформація системи розселення, чинники трансформації, напрямки трансформації.

Постановка проблеми. Згідно з тлумачним словником української мови, **трансформація** – це зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей чого-небудь. Трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., охопили також соціальну сферу, зокрема розселення населення. Ці процеси зумовлені переходом України від командно-адміністративної до ринкової економіки. Трансформація системи розселення є складним суспільно-географічним процесом, який спричиняє значний вплив на життєдіяльність населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансформація регіональних систем розселення є важливим напрямом суспільно-географічних досліджень, яким українські вчені почали займатися порівняно недавно. Напрямки трансформації системи розселення на регіональному рівні вивчали А. Доценко, В. Джаман, М. Дністрянський, С. Іщук, Л. Немець, М. Паламарчук, М. Пістун, Ю. Пітюренко, Г. Заваріка, Л. Заставецька, Т. Кравцова, О. Топчієв, О. Шаблій, С. Щеглюк та ін.

Мета дослідження. Метою статті є визначення чинників і напрямків трансформації системи розселення регіону в сучасних умовах на прикладі Закарпатської області.

Виклад основного матеріалу. Трансформація системи розселення зумовлена системою чинників, що мають динамічний характер і змінюються у просторі та часі.

Географічне положення є важливим чинником, який впливає на людність, розміщення, функції і динаміку поселень. Вигідне географічне положення поселень створює сприятливі передумови для їхнього соціально-економічного розвитку, а не вигідне – гальмує їхній розвиток і може спричинити деградацію поселень або їхню трансформацію в інші форми розселення [5].

Географічне положення Закарпатської області є унікальним серед інших регіонів України. Вона межує лише із Львівською (85 км) та Івано-Франківською (180 км) областями України, причому виключно по гірських хребтах. Сусідами Закарпатської області є чотири держави — Польща (33 км), Словаччина (98 км), Угорщина (135 км) і Румунія (190 км). Загальна протяжність меж області – 721 км. Державний кордон проходить як по гірських хребтах, так і рівнинній території по р. Тиса та її притоках.

Враховуючи прикордонне положення на

стику України, Польщі, Словаччини, Угорщини і Румунії, Закарпатська область має сприятливі можливості для розвитку зовнішньоторговельної діяльності. Положення області щодо економічних центрів України не вигідне і характеризується віддаленістю та окраєністю. Зокрема, вона дуже віддалена від столиці (відстань з Ужгорода до Києва залізницею приблизно 900 км), промислових районів Придніпров'я, Харкова і Донбасу, чорноморських портів.

Важливе значення для дослідження впливу географічного положення на формування системи розселення регіону мають показники відстані між поселеннями. Для Закарпатської області характерне ексцентричне положення обласного центру. Зокрема, половина міст області розташована на відстані понад 50 км від Ужгорода (найбільш віддалені Тячів і Рахів). Значна віддаленість міст від обласного центру зумовлює диспропорції регіонального розвитку. За показниками віддаленості від обласного і районних центрів лідирують селища Тячівського району, зокрема Усть-Чорна, Солотвино та Дубове, найвіддаленіше від обласного центру смт Ясіня Рахівського району.

Критерієм не вигідності адміністративно-географічного положення сільського поселення є його віддаленість від центру сільради і райцентру. Більшість сіл Закарпатської області розташовані на відстані до 3 км до сільради (82% сільських поселень), на відстані 3-5 км від сільської ради розташовані 15% сіл і тільки 3% розміщені понад 5 км від сільради.

Таким чином, позитивно впливає на розвиток системи розселення Закарпатської області прикордонне розташування, яке відкриває перспективи міжнародного співробітництва з країнами ЄС. Серед негативних моментів слід виділити окраєнне положення області у межах країни, віддаленість від промислових районів і портів, а також ексцентричне положення обласного центру.

Важливими у трансформуванні системи розселення є *природно-географічні чинники*, для вивчення яких необхідно використовувати регіональний підхід. Сприятливими для заселення території Закарпатської області в різний час були помірний клімат, щільна річкова мережа, ліси та мальовничі ландшафти. Водночас гірський рельєф, невеликі площі сільськогосподарських угідь, невисока родючість ґрунтів, несприятливі фізико-географічні процеси та потенційна сейсмічна активність гір обме-

жували розселення в регіоні. Слід відзначити, що природно-географічні чинники мали найбільший вплив на формування поселенської мережі Закарпатської області. На сучасному етапі вплив цих чинників на трансформацію системи розселення регіону послабився.

Екологічні чинники мають значний вплив на розвиток і трансформацію системи розселення. Закарпаття належить до регіонів із відносно сприятливою екологічною ситуацією, особливо у гірській місцевості. Однак є території, які внаслідок господарської діяльності людини стали екологічно небезпечними.

Надзвичайна екологічна ситуація виникла навколо солерудника в смт Солотвино. Тут вже десятиліття триває процес утворення карстових порожнин. Вода прибуває у шахти, затоплює їх і вимиває сіль, утворюючи порожнини. Провалля впритул наблизилися до житлових будинків та об'єктів соціальної сфери. Частина мешканців Солотвина переселена на безпечну територію.

Несприятлива екологічна ситуація склалася також навколо с. Мужієво. Тут на початку 2000-х рр. активно провадився видобуток поліметалевих руд, які мають незначний вміст золота. Екологічна криза виникла внаслідок невиконання колишніми розробниками родовищ найголовніших заходів щодо нейтралізації шкідливих речовин. Головні джерела забруднення – це два відвали рудних і рудовмісних порід, які містять сульфіді і окиси важких металів. Їх вимивають дощі, і вони потрапляють у воду, яка непридатна для споживання і побутового використання.

Серед інших екологічних проблем слід виділити забруднення водних об'єктів внаслідок неефективної роботи очисних споруд об'єктів комунального господарства і промислових підприємств, а також відсутність системи та інфраструктури збирання і сортування твердих побутових відходів. Однак ці проблеми не мають вирішального впливу на трансформацію системи розселення Закарпаття. Таким чином, трансформацію поселенської мережі Закарпатської області зумовлюють кризові екологічні ситуації у с. Солотвино і Мужієво.

Визначальними чинниками трансформації територіальної організації розселення Закарпатської області є демографічні чинники. За своїми демографічними показниками Закарпатська область вирізняється з-поміж інших регіонів України. Це одна з небагатьох областей, де зберігається додатний природний приріст населення. Завдяки прикордонному положенню населення області бере активну участь у міждержавних міграційних процесах що негативно впливає на розселення (сальдо міграції від'ємне) (табл. 1).

Важливим елементом аналізу демографічних чинників формування і трансформації розселення є дослідження співвідношення між сільським і міським населенням. Закарпатська область – регіон із найменшим рівнем урбанізації в Україні. Рівень урбанізації в області зростав до 1989 р. (40,7%), потім зменшився і в 2016 р. становив 37,1%. Причиною цього є переведення поселень із категорії селищ міського типу у сільські [9].

Таблиця 1

Динаміка чисельності і структури населення Закарпатської області [10]

Рік	Кількість, ос.	Місце серед регіонів України за людністю	Природний приріст, ос.	Сальдо міграції, ос.	Рівень урбанізації, %
1989	1 252 288	20	10025	-3700	40,7
1995	1 288 100	19	2305	-5700	39,4
2001	1 258 264	19	-563	-3600	37,3
2008	1 243 363	17	2137	-1380	37,1
2011	1 250 517	17	3872	-463	37,2
2014	1 256 850	17	3569	-849	37,1
2016	1 256 579	17	601	-982	37,1
2017	1 256 134	17	-675*	-121*	37,1

* Дані за січень-серпень

Розселення в області протягом останніх десятиліть характеризувалося відносно стабільною поселенською мережею, яка за цей період не скоротилася. Важливо, що в Закарпатті не спостерігається скорочення поселенської мережі через зняття з обліку безлюдних сіл, як майже повсюдно в Україні. Наслідком демографічних процесів є зміна людського

потенціалу населених пунктів, зрушення у структурі розселення.

На заселення і розселення Закарпатської області великий вплив мали і мають етнічні чинники. Закарпатська область є багатоетнічною. Згідно з останнім переписом населення (2001), українці становлять 80,5% усього населення. Проживають тут також угорці (12,1%),

румуні (2,6%), росіяни (2,5%), роми (1,1%), словаки (0,5%). Найкомпактніше проживають угорці, які розселилися уздовж кордону з Угорщиною у Берегівському, Виноградівському, Ужгородському і Хустському районах. Румуні компактно проживають навколо Солотвина у межах Рахівського і Тячівського районів. Росіяни проживають у містах (Ужгород, Мукачево, Свалява, Чоп). Отже, кожна із етнічних груп має свій ареал компактного розселення, в якому сформувалася відповідна поселенська мережа. У цих поселеннях збудовані торговельні та побутові підприємства, навчальні й культурні заклади, культові споруди, що задовольняють матеріальні і духовні потреби населення.

Суспільно-географічні чинники також впливають на трансформацію розселення. У результаті трансформаційних процесів в економіці Закарпаття відбулося функціональне перепрофілювання поселень. Зокрема, гірські селища Тур'ї Ремети, Нижні Ворота, Майдан, Довге і Богдан змінили лісопромислову функцію на сільськогосподарську, Колочава і Поляна – рекреаційну на сільськогосподарську, а рівнинне селище Ільниця внаслідок вичерпання запасів вугілля і закриття шахти також змінило свою функцію на сільськогосподарську [9].

У Закарпатській області відбуваються глибокі соціальні перетворення, що характеризуються трансформацією соціальної інфраструктури поселень, істотними змінами зайнятості населення, виникненням регіональних ринків праці, змінами соціальних потреб, посиленням соціальних загроз і викликів, зниженням рівня та якості життя населення [5]. Безробіття спричиняє трудову міграцію мешканців Закарпатської області поза межі країни. За неофіційними даними, до 200 тис. мешканців Закарпаття працюють за кордоном. Найвищий рівень офіційно зареєстрованого безробіття спостерігається у Воловецькому, Міжгірському і Перечинському районах [10].

Найбільш відчутні трансформаційні процеси у первинних системах розселення. Територіальна організація таких систем у Закарпатській області сформувалася в умовах радгоспної системи господарювання, що передбачала чітку ієрархічність виробничих, і відповідно, й розселенських систем. Первинні системи розселення формувалися навколо центрів сільськогосподарських підприємств і об'єднували села, що належали до одного радгоспу. Із ліквідацією цих сільськогосподарських підприємств між поселеннями послабшали організаційно-господарські, виробничі, трудові та

соціально-побутові зв'язки. Загалом у Закарпатській області простежується тенденція розбалансування внутрішньосистемних виробничо-економічних, інфраструктурних, соціальних зв'язків. Це зумовлює скорочення суспільного виробництва, зниження рівня та якості життя населення.

Організаційно-управлінські чинники створюють певні умови для регулювання процесів розвитку і трансформації розселення. Зокрема такими можна вважати зміни за останні роки в адміністративно-територіальному устрої області. Статус міст обласного значення Постановами Верховної Ради України надано містам Хуст (1998), Берегово (2001) і Чоп (2004). Статус міста отримало смт Перечин (2004).

Починаючи з 2014 р., в Україні провадиться адміністративно-територіальна реформа з утворенням нових адміністративних одиниць – об'єднаних територіальних громад. У Закарпатській області утворено шість об'єднаних територіальних громад: Тячівська міська, Іршавська міська, Вільховецька сільська (Тячівський район), Полянська сільська (Свалявський район), Перечинська міська, Баранінська сільська (Ужгородський район). Зміна адміністративно-територіального устрою зумовлює формування нових систем розселення навколо центрів новостворених громад.

Висновки. Трансформація системи розселення регіону за сучасних умов передбачає насамперед зміну співвідношення різних територіальних форм розселення, зміну структури поселенської мережі. Для оптимізації системи розселення у Закарпатській області необхідно:

- удосконалити систему сільського розселення (фінансова підтримка, збереження і розвиток малих сільських поселень; поліпшення життєвого рівня сільського населення; покращення інфраструктури; зміна статусу великих сіл із промисловою діяльністю на категорію селищ міського типу);
- удосконалити систему міського розселення (зміна статусу деяких селищ міського типу на категорію міст; зміцнення економічної бази малих міст і селищ міського типу; керований розвиток найбільших міст – Ужгорода, Мукачева, Хуста);
- здійснити організаційно-управлінську трансформацію (адміністративно-територіальну реформу) з утворенням об'єднаних територіальних громад.

Урахування впливу напрямків трансформації системи розселення Закарпатської області необхідне для визначення головних проблем і перспектив розвитку населених

пунктів та оптимізації державної регуляторної політики у галузі розселення. Нова адміністративно-територіальна реформа в Україні стає важливим чинником трансформації регіональних систем розселення. Вона повинна забезпечити необхідні умови для трансформації системи розселення Закарпатської області у потрібному напрямку. Для досягнення цієї мети

необхідно подолати існуючі диспропорції соціального, демографічного, економічного розвитку сільських й міських поселень різних категорій і функціональних типів, забезпечити їхній збалансований розвиток на основі раціонального використання природно-ресурсного, економічного, соціального і людського потенціалів.

Література:

1. Атлас Закарпатської області / [редкол.: О. І. Шаблій, М. З. Мальський, І. І. Ровенчак та ін.; відп. ред. Р. І. Сосса; ред.: Л. М. Веклич, С. М. Папенко, Т. В. Погурецька]. – Москва: ГУГК, 1991. – 32 с.
2. Природа Закарпатської області / За ред. К. І. Геренчука. – Львів: Вища школа. Вид-во при Львів. ун-ті, 1981. – 156 с.
3. Доценко А. І. Територіальна організація розселення (теорія та практика) / А. І. Доценко; НАН України, РВПС України. – К.: Фенікс, 2010. – 536 с.
4. Доценко А. І. Напрями трансформації систем розселення у гіперурбанізованому регіоні / А. І. Доценко, Г.М. Заваріка // Часопис соціально-економічної географії: міжрегіон. зб. наук. праць – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 7. – С. 15–22.
5. Заваріка Г. М. Вплив традиційних чинників на трансформацію розселення [Електронний ресурс] / Г. М. Заваріка, К. А. Заваріка. // Ефективна економіка. – 2012. – № 6. – С. 15–22. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek>.
6. Заставецька Л. Б. Основні напрями трансформації локальних систем розселення / Л. Б. Заставецька // Наук. записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – 2011. – № 2. – С. 83–88.
7. Шаблій О. І. Основи суспільної географії: підруч. для студ. вузів / О. І. Шаблій. – 2-ге вид. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 295 с.
8. Щеглюк С. Д. Трансформація екістичного простору регіону в умовах формування регіональної політики / С. Д. Щеглюк // Регіональна економіка. – 2011. – № 3. – С. 5–43.
9. Схема-прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил Закарпатської області на період до 2015 року. – К.: РВПС України НАН України, 2005. – 205 с.
10. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/index.html>.

References:

1. Atlas Zakarpatskoi oblasti / [redkol.: O. I. Shablii, M. Z. Malskyi, I. I. Rovenchak ta in.; vidp. red. R. I. Sossa; red.: L. M. Veklych, S. M. Papenko, T. V. Pohuretska]. – Moskva: HUK, 1991. – 32 s.
2. Pryroda Zakarpatskoi oblasti / Za red. K. I. Herenchuka. – Lviv: Vyshcha shkola. Vyd-vo pry Lviv. un-ti, 1981. – 156 s.
3. Dotsenko A. I. Terytorialna orhanizatsiia rozselennia (teoriia ta praktyka) / A. I. Dotsenko; NAN Ukrainy, RVPS Ukrainy. – K.: Feniks, 2010. – 536 s.
4. Dotsenko A. I. Napriamy transformatsii system rozselennia u hiperurbanizovanomu rehioni / A. I. Dotsenko, H.M. Zavarika // Chasopys sotsialno-ekonomichnoi heohrafii: mizhrehion. zb. nauk. prats – Kh.: KhNU im. V.N. Karazina, 2009. – Vyp. 7. – S. 15–22.
5. Zavarika H. M. Vplyv tradytsiinykh chynnykiv na transformatsiiu rozselennia [Elektronnyi resurs] / H. M. Zavarika, K. A. Zavarika. // Efektyvna ekonomika. – 2012. – № 6. – S. 15–22. – Rezhym dostupu: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek>.
6. Zastavetska L. B. Osnovni napriamy transformatsii lokalnykh system rozselennia / L. B. Zastavetska // Nauk. zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Serii: Heohrafia. – 2011. – № 2. – S. 83–88.
7. Shablii O. I. Osnovy suspilnoi heohrafii: pidruch. dlia stud. vuziv / O. I. Shablii. – 2-he vyd. – Lviv: LNU im. I. Franka, 2012. – 295 s.
8. Shchegliuk S. D. Transformatsiia ekistychnoho prostoru rehionu v umovakh formuvannia rehionalnoi polityky / S. D. Shchegliuk // Rehionalna ekonomika. – 2011. – № 3. – S 5–43.
9. Skhema-prohnoz rozvytku i rozmishchennia produktyvnykh syl Zakarpatskoi oblasti na period do 2015 roku. – K.: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, 2005. – 205 s.
10. Holovne upravlinnia statystyky u Zakarpatskii oblasti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/index.html>.

Аннотация:

Качайло М., Влах М. ФАКТОРЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ТРАНСФОРМАЦИИ СИСТЕМЫ РАССЕЛЕНИЯ РЕГИОНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ (НА ПРИМЕРЕ ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ)

В статье определено сущность трансформации расселения; проанализированы факторы, которые определяют трансформационные процессы системы расселения Закарпатской области: географическое положение, природно-географические, экологические, демографические, этнические, социально-географические, административно-управленческие. Выявлены главные направления трансформации на региональном уровне: изменение человеческого потенциала поселений; сдвиги в структуре расселения; функциональное перепрофилирование поселений; разбалансировки внутрисистемных производственно-экономических, инфраструктурных, социальных связей; снижение уровня и качества жизни населения; изменение статуса населенных пунктов; формирование новых административных единиц - объединенных территориальных громад.

Определены пути оптимизации системы расселения Закарпатской области: усовершенствовать систему сельского расселения (финансовая поддержка, сохранение и развитие малых сельских поселений, улучшение жизненного уровня сельского населения, улучшение инфраструктуры, изменение статуса крупных сел с промышленной деятельностью категорию поселков городского типа); усовершенствовать систему городского расселения (изменение статуса некоторых поселков городского типа на категорию городов, укрепление экономической базы малых городов и поселков городского типа, управляемое развитие крупнейших городов - Ужгород, Мукачево, Хуст) осуществить организационно-управленческую трансформацию (административно-территориальную реформу) с формированием объединенных территориальных громад.

Отмечено, что учитывать влияния направлений трансформации системы расселения Закарпатской области необходимо для определения главных проблем и перспектив развития населенных пунктов и оптимизации государственной регуляторной политики в сфере расселения. Новая административно-территориальная реформа в Украине становится важным фактором трансформации региональных систем расселения.

Ключевые слова: система расселения, поселения, трансформация системы расселения, факторы трансформации, направления трансформации.

Abstract:

Kachaylo M., Vlach M. FACTORS AND APPROACHES OF THE TRANSFORMATION OF THE DISTRIBUTION SYSTEM OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS (USING AN EXAMPLE OF THE TRANSCARPATHIAN REGION)

The article clarifies the essence of the resettlement transformation; the factors that determine the transformational processes of the settlement system of the Transcarpathian region are analyzed. These factors are geographic location, natural geographic, ecological, demographic, ethnic, socio-geographical, administrative and management. The main directions of transformation at the regional level were identified: change of the human potential of the settlement; shifts in the structure of resettlement; functional re-profiling of settlements; rebalancing of intra-system industrial-economic, infrastructure and social linkages; decrease in the level and quality of life of the population; change of the settlements' status; formation of new administrative units – united territorial communities.

The ways of optimization of the settlement system of the Transcarpathian region are determined. We may highlight the followings: to improve the system of rural settlement (financial support, preservation and development of small rural settlements, improvement of living standards of rural population, infrastructure improvement, change of the status of large villages with industrial activity in the category of urban-type settlements). It is also essential to improve the system of urban settlement (the change of the status of some urban-type settlements into the category of cities, strengthening the economic base of small towns and urban-type settlements, the managed development of the largest towns – Uzhhorod, Mukachevo, Khust) and to carry out organizational and managerial transformation (administrative-territorial reform) with the formation of united territorial communities.

It is pointed out that taking into account the influence of the directions of settlement system transformation of the Transcarpathian region is necessary for determining the main problems and prospects of the settlements' development. Moreover, it is essential for optimizing the state regulatory policy concerning the resettlement. The new administrative-territorial reform in Ukraine is becoming an important factor in the transformation of regional resettlement systems.

Key words: settlement system, resettlement, settlement system transformation, transformation factors, directions of transformation.

Надійшла 21.11.2017р.

УДК 911.3

Віктор ГРУШКА, Наталія ГОРОЖАНКІНА

ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (ЗА ПЕРІОД 2012-2016 РР.)

Проведено аналіз випуску видавничої продукції за територіальною ознакою, проаналізовано випуск книжкових видань суб'єктами видавничої діяльності, розглянуто та проаналізовано статистичні дані щодо випуску продукції, а саме: випуск книг та брошур за тематичними розділами, за цільовими призначенням, за укрупненими тематичними розділами за період 2012-2016 рр.

Ключові слова: видавнича справа, видавнича продукція, друковані видання, регіони України.

Актуальність теми дослідження. Видавнича справа є вагомим елементом культурного життя суспільства, адже продукція цієї галузі впливає на духовність та культурний розвиток кожного народу. Інформаційні, наукові, освітні та культурні потреби суспільства, а також сприяння розвитку продуктивних сил і формуванню ринкових відносин у регіонах країни задовольняє продукція видавничої галузі. Саме

тому актуальним є проведення аналізу сучасного стану видавничої справи в Україні за останні роки.

Огляд попередніх результатів наукових досліджень. Історія українського книговидавництва і книгорозповсюдження, проблеми їхнього розвитку висвітлюються у наукових публікаціях. Відомі загальні дослідження складових видавничої справи таких вчених, як